

ΡΟΒΕΡΤΟΣ ΧΑΜΕΡΛΙΓΓΙΟΣ

[1830 — 1889]

Συνέχεια καὶ τέλος: ἴδε σελίδα 225.

«Ὁφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι οὐδέποτε ἡ-
γαπήθην ὑπὸ γυναικός. » Νὰ πιστεύσωμεν ἄρα
εἰς αὐτὸν ὁμολογοῦντα τοῦτο; Ἄλλ' εἶνε δυ-
νατὸν ποιητὴς τοσοῦτον ἔξοχος νὰ μὴ κατα-
κτήσῃ τὴν ψυχὴν γυναικός; Δὲν ἐνθουσιῶσιν
αἱ γυναῖκες περὶ τοὺς ποιητάς; Αὐτὸς οὗτος ἐν
τῇ αὐτοβιογραφίᾳ δὲν ὁμολογεῖ, ὅτι καὶ ἐκ
τῶν γνωρίμων εἰς αὐτὸν, καὶ ἄλλαι ἀγνωστοὶ
ἐκ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ βακχευθεῖσαι ἐρωτι-
κώτατα πρὸς αὐτὸν διετέθησαν καὶ δι' ἐνθου-
σιωδествάτων ἐπιστολῶν αὐτὸν κατέκλυζον. Ζω-
γραφῶν δ' αὐτὸς τινὰς αὐτῶν δὲν ὁμολογεῖ
τὴν ἔξοχον ποιητικὴν φύσιν τῆς ψυχῆς αὐτῶν,
ἣτις ὅλως πρὸς τὸ ἰδανικὸν ἦτο τετραμμένη;
Πῶς οὐδεμία ἐξ ἐκείνων, αἵτινες ἐπλεον στεφά-
νους καὶ ἐκόςμουν δι' αὐτῶν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ
δὲν ἠθέλησε νὰ καταστήσῃ ῥόδινον τὸν βίον
αὐτοῦ, δὲν ἠδυνήθη νὰ δεσμεύσῃ αὐτόν; Νὰ
πιστεύσωμεν εἰς αὐτὸν λέγοντα, ὅτι μόνον τὸν
ποιητὴν πᾶσαι αὗται ἠγάπων, οὐχὶ δὲ καὶ τὸν
ἄνθρωπον; Νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι δὲν ἦτο ἀξια-
γάπητος ὡς ἄνθρωπος; Ἐκ τῆς περιγραφῆς τῶν
ἀγνῶν αὐτοῦ ἐρωτικῶν ἐπεισοδίων, ἅτινα πάντα
πλατωνικῆς φύσεως ἦσαν καὶ εἰς οὐδὲν ἀπέλη-
ξαν, ἐξάγεται, ὅτι αὐτὸς μᾶλλον ἀπέστρεφε τὸ
πρόσωπον τέλος ἀπὸ τῶν γυναικῶν καὶ οὐχὶ αὐ-
ταὶ ἀπ' ἐκείνου καὶ τοῦτο, διότι εἶχε γεννηθῇ ἐν
αὐτῷ ἄδικός τις περὶ γυναικῶν γνώμη. Τοῦτου
ἐνεκα πάντοτε δυσπίστως μὲν πρὸς αὐτάς ἀπέ-
βλεπε, πολλὰς δ' ἀξιώσεις εἶχε, καὶ ἐπειδὴ
κατενόει, ὅτι ἀδύνατον ἦτο νὰ πληρωθῶσιν αὐ-
ται, ἀπεμαρτάνετο μὲν ὁ ἔρωσ αὐτοῦ διεῖρηγνύον-
το δ' οὗτοι οἱ δεσμοί, οἵτινες αὐτὸν πρὸς τὴν
ἐρῶσαν συνέδεον, πρὶν ἢ ἐμπεδωθῶσιν. Καὶ ὁμο-
λογεῖ μὲν ὁ ποιητής, ὅτι αὐτὸς τὴν αἰτίαν φέ-
ρει, ὅτι δὲν ἀπέλαυσε τῶν ἐκ τοῦ ἐγγαμίου βίου
ἀγαθῶν, πειρᾶται δὲ νὰ ἐξηγήσῃ ταύτην ἐν
τῷ ὑπ' αὐτοῦ καλουμένῳ «σχήματι», ἐν ᾧ ὁρί-
ζων τὴν σχέσιν τοῦ ποιητοῦ πρὸς τὰς γυναῖκας
λέγει· «Ἡ ψυχὴ τῆς γυναικὸς τρέφει ἐκ νεα-
»ρας ἡλικίας ἐν ἑαυτῇ μύχιόν τινα πόθον ἐκείνου,
»ὑπερ ἰδανικὸν καλεῖ. Τοῦτο δ' εἶναι φυσικὴ τις
»ευχαισθητός διαθεσις πρὸς τὸ ὑψηλόν, καλὸν
»καὶ ἀγαθόν, ποιητικὴ τις καταληψίς τῶν
»τοῦ βίου. Ὅσα μᾶλλον δ' ἀποξενοῦται γυναι-

»κεῖόν τι ὂν τοῦ καλουμένου τούτου ἰδανικοῦ
»βίου ἐνεκα τῶν κατηκόντων, τῶν σχέσεων αὐ-
»τοῦ, τῶν ἀξιώσεων τῆς κοινωνίας καὶ τῆς χα-
»λεπότητος τοῦ καθ' ἡμέραν βίου, τοσοῦτον
»μᾶλλον ἐπαγωγότερος παρίσταται οὗτος, το-
»σοῦτον ὁξύτερος γίνεται ὁ μύχιος ἐκείνος πόθος
»τοῦ ἀπολεσθέντος παραδείσου. Τούτων δ' οὐ-
»τως ἐχόντων, ἐὰν τοιαύτη τις γυνὴ νομίσῃ,
»ὅτι εὕρισκε το ἰδανικὸν ἐκεῖνο ζῶν καὶ ἀ-
»κμαῖον ἐν τοῖς ποιήμασι καὶ ἐν τῇ ψυχῇ ποιη-
»τοῦ τινος, τότε ὁ πόθος ἐκείνος τοῦ ἰδανικοῦ
»ῥέπει πρὸς τὸν ἐνθουσιασμόν, μεταβάλλεται
»εἰς λατρείαν καὶ ἀναπτύσσει ἐπὶ χρόνον πινά
»πᾶν ὅ,τι ἀγγελικὸν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἐν τῇ
»φύσει τῆς γυναικός. Οὐδὲν θαυμαστὸν δ', ὅτι
»ἡ ἀνέλιξις αὕτη τοῦ ἄνθους τῆς γυναικείας
»ψυχῆς ἐνθουσιωδῶς διαθέτει καὶ τὸν διεγεί-
»ηροντα τὸν ἐνθουσιασμόν τῆς γυναικός. Διότι
»ὁ ἐνθουσιασμός ἐκείνος περὶ τὸ ἰδανικὸν παρι-
»στα εἰς αὐτὸν τὴν γυναῖκα ὡς ἀνθρώπῳ ἐνσω-
»ματώσει αὐτοῦ. Ἐκ τούτου ἀκολουθεῖ ἐπαφὴ
»τις δύο ψυχῶν καὶ ἡ ἐπαφὴ αὕτη εἶναι τὸ
»καλλίστον καὶ εὐδαιμονικώτατον τῶν ὄσων ἡ
»ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου δύναται ν' ἀπολαύσῃ ἐπὶ
»τῆς γῆς. Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξύ ἡ γυνὴ διάγει
»τὸν συνήθη βίον, ὅστις δευτέρα φύσις εἰς αὐτὴν
»ἐγγένετο. Ἐκ τούτου γεννᾶται ἐναντιώσις τις
»καὶ ἡ γυνὴ ἀλλοία μὲν εἶναι καὶ φαίνεται εἰς
»τὸν ποιητὴν, ἀλλοία δ' εἰς τοὺς ἄλλους. Ἐ-
»πειδὴ δ' αἱ ἰδανικαὶ ὁρμαὶ τῆς ψυχῆς δὲν
»εἶναι ἡ καθ' ἡμέραν τροφή τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ'
»ὑπόκεινται εἰς τὴν μεταβολὴν, ταχέως παρί-
»σταται ἡ γυνὴ εἰς τὸν ποιητὴν ὑπ' ἀμφίβο-
»λόν τι πῶς ὡς ἀγγίξτροφος καὶ ἄπιστος. Κα-
»τανοῶν δ' οὗτος τότε, ὅτι δὲν εἶναι τὸ ὑπο-
»κείμενον ἀληθοῦς καὶ ἀγνοῦ ἔρωτος, ἀλλὰ τὸ
»εἰδῶλον μόνον τῶν ὥρων τῆς ἀνέσεως τῆς γυ-
»ναικείας ψυχῆς, πάσχει καὶ περιφρονεῖ πᾶν
»ὅτι ἡ γυνὴ προσφέρει, ἢ δύναται νὰ παρέχῃ
»εἰς αὐτόν, καὶ ἂν τὸ πᾶν αὕτη παρέχῃ· διότι
»οὐχὶ ἄγνός ἔρωσ προσφέρει τὸ προσφερόμενον.
»Ἐκ τούτου κατὰ μικρὸν δυσθυμὸς καὶ λυπηρὰ
»ἀποβαίνει ἡ πρότερον φαιδρὰ ὁμιλία καὶ ἡ
»γυνὴ αὕτη τέλος κατανοεῖ, ὅτι ἀληθῶς οὐχὶ
»πάσῃ δυνάμει ἀγαπᾷ τὸν ποιητὴν, ὅτι ἀδυνα-

»τεὶ ν' ἀποδείξῃ αὐτὸν εὐδαίμονα. Καὶ ἐὰν
 »μὲν ἐν καιρῷ κατανόησῃ ἑκάτερος τοῦτο, τότε
 »τὸ πᾶν τελευτᾷ μὲν εἰς ἀλγινόν τι τέλος,
 »ἀλλ' ἕκαστος ἐν τῷ χωρισμῷ ἀποκομίζει ἐκ
 »τῆς ἑμιλίας ἐκείνης θησαυρόν τινα εὐαρέστων
 »ἀναμνήσεων. Ἄλλως ὅμως ἔχει τὸ πρᾶγμα,
 »ἐὰν ἐκ τῆς ἰδανικῆς ἐκείνης ἐπαφῆς τῶν δύο
 »ψυχῶν ἀναπτυχθῇ διαρκὴς τις στενὸς ἔρως.
 »Διότι τότε τὸ ἰδανικὸν ἐκεῖνο, ὅπερ ὡς καρύ-
 »κευμα τῆς καθ' ἡμέραν ζωῆς παρίστατο πρό-
 »τερον εἰς τὴν γυναῖκα, γίνεται νῦν μισητόν
 »τι φορτίον, ὅπερ ὡς ὀχληρὸν καὶ περιοριστικόν
 »τῆς ἰδίας αὐτῆς ἐλευθερίας πειράται ν' ἀπο-
 »βάλλῃ. Καὶ ὅπως πρότερον ὡς ἄγγελος ἐπεφαί-
 »νετο ἡ γυνή, προβάλλει νῦν ὡς δαίμων...»

Ἄλλ' ἂν καὶ λεπτή φαίνεται ἡ φιλοσοφικὴ
 αὕτη θεωρία, ἥκιστα κυροῦται ὅμως ὑπὸ τῆς
 πείρας. Διότι ὁ ἔρως εἶναι τι, ὡς αὐτὸς ὁ ποιη-
 τὴς ἐν τῇ «Ἀσπασίᾳ» λέγει, «ὅπερ ἀδύνατον
 εἶναι ν' ἀποστρέψῃ τις ἐρχόμενον.» «Ὅταν δ'
 ἀληθὲς ἔρως κρατῇ τῆς ψυχῆς, ὁ νοῦς ἢ ὑπνώτ-
 τει, καὶ τότε ἀδύνατον ν' ἀντῆμνη τὰ αἰσθη-
 ματα τῆς ἐρωμένης καὶ νὰ υποβάλλῃ αὐτὰ ὑπὸ
 τὸ μικροσκοπίον, ἢ νὰ λεπτολογῇ περὶ τοῦ ἰδα-
 νικοῦ ἢ μὴ ἰδανικοῦ αὐτῶν, ἢ δούλος γινόμε-
 νος καὶ ὑπέικων εἰς αὐτὸν περιβάλλει καὶ τὴν
 κακίαν διὰ τοῦ ἐνδύματος τῆς ἀρετῆς. Ἄγυ-
 φλοῦται περὶ τὸ φιλούμενον ὁ φιλῶν» ἔλεγον οἱ
 ἀρχαῖοι. Ἐκ τούτου φαίνεται, ὅτι ὁ Χαμερλίγ-
 γιος οὐδέποτε μὲν κατελήφθη ὑπ' ἀληθοῦς ἔρω-
 τος, ἀλλ' ἄγνός τὰ ἔθνη ὧν καὶ εὐσυνείδητος
 κατέπαυσεν ἐν καιρῷ πᾶσαν ἑμιλίαν πρὸς γυ-
 ναῖκα, ἥς τὴν ψυχικὴν ἡσυχίαν ἠδύνατο νὰ
 ταραῖξῃ. Τίνος δ' ἕνεκα λόγου οὐδέποτε ὑπ' ἀλη-
 θοῦς κατελήφθη ἔρωτος, εὐχερῶς ἐξηγεῖ τις. Ἐν
 μὲν τῇ νεανικῇ δηλαδὴ ἡλικίᾳ ἡ ψυχὴ αὐ-
 τοῦ κατεχομένη ὅλη ὑπὸ ὑψηλοτέρου τινος ἔρω-
 τος, τοῦ ἔρωτος πρὸς τὴν ποίησιν καὶ αἰσθανο-
 μένη ἀκαταμάχητον τὴν ὁρμὴν τῆς ἐκφάνσεως
 τῶν ἐν αὐτῇ γιγνομένων ἐπειράτο μὲν πασῇ δυ-
 ναμει νὰ καλλιεργήσῃ τὰς ὑψηλὰς ἰδέας καὶ τὰ
 ὑψηλὰ αἰσθημάτων, ἅτινα ἐν αὐτῇ ἔκρυπτεν,
 ἐξήτει δὲ νὰ ἐξεύρῃ τὸν τρόπον εἰς καλλιμόρ-
 φον ἔκφανσιν αὐτῶν. Ἐκ τούτου ἤττον ἐπιδε-
 κτικός ἦτο ἄλλων αἰσθημάτων καὶ δῆ, διότι
 πρὸς παντοίας ἄλλας ἐναντιότητας τῆς τύχης
 νὰ παλαίῃ ὤφειλεν, ἵνα πορίζηται τὰ τοῦ βίου
 καὶ ἑαυτοῦ καὶ τῶν γονέων, οὓς ἐγηροτρόφει.
 Ὅτε δ' ἄνθρωπος γενόμενος ἐθαυμάζετο μὲν καὶ ἐτι-
 μάτο ὡς ποιητής, διῆγε δὲ τὸν βίον ἀνετώτε-
 ρον ἐκ τῶν κερδῶν, ἅτινα ἐκ τῶν ἔργων ἐπορί-
 ζετο, πολλὰς δ' εὗρισκεν ἐνθους γυναικας προ-
 θύμους νὰ προσενέγκωσιν εἰς αὐτὸν καὶ τὴν χεῖρα
 καὶ τὴν ψυχὴν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ ὕμνου, τότε
 κατείχετο ὑπὸ τῆς ἀνιάτου ἐκείνης νόσου, ἣτις
 βεβαίως ἐγέννησε καὶ ἐξέθρεψεν ἐν τῇ ψυ-

χῇ αὐτοῦ τὴν πρὸς τὰς γυναῖκας δυσπιστίαν.
 Καὶ ἐφαίνετο μὲν ἄφατος λύπην αἰσθανόμενος,
 ὅτι οὐδὲ τούτου τοῦ ἀγαθοῦ ἔτυχεν αὐτός, ὅς-
 τις νοσῶν ὑπὲρ πάντας εἶχεν ἀνάγκη τῆς τρυ-
 φεῖας περιθάλψεως ἐρώσεως καὶ ἀφοσιωμένης γυ-
 ναικός, ἀλλ' οὐδέποτε ἐμεμψιμοίρει, ὡς οὐδ'
 ἐπὶ τῇ στερήσει τοῦ τιμαλφεστάτου τῶν ἀγα-
 θῶν, τῆς ὑγείας. Ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ μετὰ
 μαρτυρικῆς καρτερίας ἔφερε τὴν τύχην χαίρων,
 ὁσάκις αἱ σωματικαὶ ἀλγηδόνες ἐπέτρεπον εἰς
 αὐτὸν νὰ ἐργάζεται, ἵνα ἐκπληροῖ ἐκεῖνο, πρὸς
 ὃ ἐνόμιζεν ἑαυτὸν προωρισμένον. Τοῦτο δ' ἦτο
 τὸ συγγράφειν.

Ἐξ ἀρχῆς δὲ τῆς νόσου μελετήσας ἐπισταμέ-
 νως τὰ κατ' αὐτὴν καὶ κατανοήσας, ὅτι οὔτε ἡ
 ἱατρικὴ ἠδύνατο νὰ βοηθήσῃ αὐτῷ, οὔτε τὰ
 φάρμακα ν' ἀναισθησίωσι, διότι οὐδὲν τούτων
 ὁ ὁργανισμὸς αὐτοῦ ἠνείχετο, ἀπέπτυσσε καὶ φάρ-
 μακα καὶ ἱατροὺς καὶ ὑποβαλὼν ἑαυτὸν ὑπ' αὐ-
 στηροτάτην δίαιταν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν ἐνέρ-
 γειαν τῆς φύσεως. Μίαν δὲ μόνην παρ' αὐτῆς
 ἐξητεῖτο χάριν, τὴν καταπραΰναι τῶν ἀλγη-
 δῶν, καὶ τοῦτο ἵνα δύνηται νὰ ἐργάζεται.
 Καὶ εἰργάζετο ὄντως ἀκαμάτως, καὶ δικαίως θὰ
 ἀπεκαλοῦμεν αὐτὸν χαλκέντερον, ἐκ μὴ ἐν αὐ-
 τοῖς τοῖς ἐκ πέρους τὴν ἔδραν εἶχεν ἡ νόσος, ἥ-
 τις ὅζυτέρα μὲν ἐπεφανε κατὰ τὰ πρῶτα δέκα
 ἔτη, ἐλώφησε δ' εἰτά πως δέκα ὅλα ἔτη, ἵνα
 ἐπιφανῇ ὅζυτάτη κατὰ τὰ τελευταῖα δέκα,
 καθ' ἃ μέχρι τοῦ θανάτου ὑπῆτος ἔκειτο ἐν τῇ
 κλίνῃ, διότι οὕτω μόνον ἠδύνατο νὰ εὕρισκῃ ἀ-
 νακούφισιν τινα. Ὅπως λυπεῖται ὁ ἀναγνώστης
 ἀναγινώσκων τὰς δυσθύμους ταύτας λέξεις τοῦ
 ποιητοῦ! «Ἀπὸ πολλοῦ θεωρῶ ἐμυτὸν ὡς τινα.
 »ὅστις τὴν ἐξῆς συνθήκην συνῆψε μετὰ τῆς τύ-
 »χης· ἐκείνη μὲν ἐπιτρέπει εἰς ἐμὲ νὰ διατρίψω
 »ἐπὶ τῆς γῆς μακρότερον τοῦ ἐξ ἀρχῆς ὁρισθέν-
 »τος χρόνου, ἐγὼ δ' ὀφείλω ἀντὶ τούτου νὰ γρά-
 »φω — νὰ γράφω μετὰ πόνου, κατὰ δὲ τὰ ἄλλα
 »νὰ θεωρῶ ἐμυτὸν ὡς νεκρὸν καὶ τεθαμμένον,
 »ὡς ἀποκεκλεισμένον τῆς θύρας τοῦ βίου καὶ τοῦ
 »κόσμου. Καὶ ὡς κατηραμένην δὲ ψυχὴν θεωρῶ
 »ἐμυτὸν πολλάκις, ἣτις ἀποθανοῦσα ἐφυγα-
 »δεύθη εἰς τὰς χορδὰς βαρβίτου ἢ λύρας, ἵνα
 ἤχους μόνον ἐκπέμπῃ.»

Τοιοῦτος καθ' ὅλου ὡς ποιητὴς καὶ ὡς ἄν-
 θρωπος ὁ Χαμερλίγγιος. Ὁ βίος αὐτοῦ διδαστι-
 κώτατος, ἐπικυροῖ ἀφ' ἐνός μὲν τὸ poeta nascitur,
 ἀλλ' ἐν ταύτῳ ἀφ' ἑτέρου δεικνύει, ὅτι ἡ φυ-
 σικὴ μεγαλοφυΐα μόνη δὲν εἶνε ἱκανὴ ν' ἀπο-
 δείξῃ μέγαν τὸν ποιητὴν, ἀλλ', ὅτι ἀναγκαῖα
 εἶνε ἡ ἀναπτύξις τῶν φυσικῶν δώρων δι' ἀκα-
 μάτου μελέτης. Καὶ ἕτερον δὲ τι διδάσκει ὁ βίος
 αὐτοῦ, ὅτι ἀληθῶς μὲν μεγάλην ῥοπὴν πρὸς τὴν
 μόρφωσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ὁδόν, ἐφ' ἣν
 πρέπει νὰ τραπῇ ἐν τῷ βίῳ, ἔχει ὁ ἀνὴρ, ἐν ᾧ

τις ζῇ καὶ ἀναστρέφεται, ἡ κοινωνία ἡ περι-
στοιχίζουσα αὐτόν, ἀλλὰ καὶ δὲν χαράττουσιν
ἀληθῶς οἱ παράγοντες οὗτοι μόνοι τὴν ὁδόν, ἐφ'
ἣν θὰ τραπῇ. Διότι, ἂν ἀληθῶς τοιαύτην δύ-
ναμιν εἶχον, τότε ὁ Χαμερλίγγιος θὰ ἐτρέπετο

βιογράφων αὐτοῦ, οἵτινες, ὡς τοῦτο συνήθως γί-
νεται, ὅταν περὶ μεγάλων ἀνδρῶν λόγος προ-
κειται, διὰ μυθικοῦ τινος καλύμματος τὸν βίον
αὐτοῦ ἐκόσμουν, ἀφ' ἐτέρου δὲ τῶν ἀναγνωστῶν
τῶν ἔργων αὐτοῦ. Διότι, ἐν ᾧ αὐτὸς δέκα ὅλα

ΕΡΩΣ ΚΑΙ ΨΥΧΗ

Ἐκ τοῦ ὁμωνύμου πίνακος τοῦ Χαμερλίγγιου.

ἐπὶ τὴν θεολογίαν καὶ τὸν μοναχικὸν βίον καὶ
οὐχὶ ἐπὶ τὴν ποίησιν. Ἐγράψε δ' αὐτὸς ὁ ποιη-
τὴς τὴν ἑαυτοῦ βιογραφίαν ἐν βιβλίῳ, ὅπερ μι-
κρὸν πρὸ τοῦ θανάτου ἐξέδωκεν ὑπὸ τὸν τί-
τλον « Σταθμοὶ τῆς τοῦ βίου μου πορείας » (Sta-
tionen meiner Lebenspilgerschaft). Προήχθη δ'
εἰς τοῦτο οὐχὶ ἐκ ματαιοφροσύνης, ἀλλ' ἵνα δια-
σκεδάσῃ τὰς φαντασιοπληξίας ἀφ' ἐνὸς μὲν τῶν

ἐτῆ ἐκυλίστο ἐν τῇ κλίνῃ καραδοκῶν ἐκάστοτε
ἀναψυχὴν τῶν ἀλγηδόνων, ἵνα δυνηθῇ νὰ γρά-
ψῃ, οἱ ἀναγνώσται τῶν ἔργων αὐτοῦ ἀναγινώ-
σκοντες τὰς καταπληκτικῶς ζωηρὰς περιγραφὰς
τῆς ἐν τῷ καπηλειῷ τῆς Λουκίουστῆς ἀκολασίας,
τῶν βακχικῶν ὀργίων ἐν τοῖς κήποις τοῦ Νέ-
ρωνος καὶ τοῦ λουτροῦ τῆς Ἀγριπίνης ἐν τῷ
« Ἀχασθήρῳ », ἢ τῶν Διονυσίων ἐν τῇ « Ἀσπα-

σία» ἐφ'αντάζοντο, ὅτι ὁ ποιητὴς ἐν συμποσίοις καὶ ἐν ἐορταῖς διῆγε τὸν βίον, περιστοιχιζόμενος ὑπὸ ὀρχηστρίδων ἐλληνικὴν στολὴν ἐνδεδυμένων. Καὶ ἀληθῶς παράξενον φαίνεται, πῶς ὁ κατατρυχόμενος ὑπὸ φοβερῶν ἀλγηδόνων καὶ τοσοῦτον νοσῶν ποιητὴς ἠδύνατο οὕτω νὰ παραστήσῃ τὴν ἀκόλαστον καὶ ὑπεραφρίζουσαν χαράν. Ἄλλ' ὁ ἀναγινώσκων τὸ λαμπρὸν ποίημα τοῦ «Κορεγγίου» κατανοεῖ εὐκόλως τὴν ἀντίθεσιν ταύτην τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ ποιητοῦ. Εἶνε δ' ἡ βιογραφία αὕτη πτωχὴ μὲν δικτικῶν καὶ ἀστείων καὶ ἀλμυρῶν ἀνεκδότων καὶ περιπετειῶν, ἀλλὰ πλουσία ἐννοιῶν καὶ γνωμῶν καὶ διὰ τοῦτο ἀξία οὐχὶ ν' ἀναγνωσθῇ ἀπλῶς, ἀλλὰ νὰ μελετηθῇ. «Αἱ βιογραφίαι κατὰ τὴν γνώμην μου» λέγει ὁ ποιητὴς «χρησιμεύουσιν» οὐχὶ εἰς τοῦτο, ν' ἀποδείξωσιν ὑπὸ ποίας περιστάσεις ἐγένετό τις, ὅ,τι εἶνε, ἀλλ' εἰς τοῦτο νὰ καταστήσωσι καταφανές τὸ τί εἶνε τις, ν' ἀποδείξωσιν ὑποὺς τις ἦτο τὸν ἀρχικὸν πυρῆνα τὴν εὐφυΐαν καὶ δεξιότητα. Διότι γίνεται τις ἐκεῖνο, πρὸς ὃ ἐκλήθη ὑπὸ τῆς φύσεως, αἱ δ' ἐξωτερικαὶ σχέσεις καὶ περιστάσεις οὐδένα ἀπέδειξαν ποιητὴν, ἢ καλλιτέχνην. Καὶ οὐδεὶς μὲν δύναται ν' ἀρνηθῇ τὴν ῥοπὴν, ἣν ἐξωτερικαὶ περιστάσεις πρὸς τὸν βίον αὐτοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' ἂν καὶ ἄπειροι ζῶσιν ὑπὸ τὰς αὐτάς περιστάσεις, ἐν τῷ αὐτῷ ἀέρι, δὲν γίνονται ὅμως ὅ,τι

οὐ εἰς ἐκεῖνος ἐγένετο. Καὶ αὐταὶ δ' αἱ ἰδιοφυΐαι τοῦ ποιητοῦ, ἢ καλλιτέχνου ἐκφύονται ἐξ ἐκείνου μᾶλλον, ὅπερ μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὸν κόσμον ἠφέρουσιν, ἢ ἐκ τῶν ἄλλων περιστάσεων. Διὰ τοῦτο ὅ,τι ποιητὴς τις περὶ τῆς παιδικῆς καὶ νεανικῆς ἡλικίας διηγεῖται δὲν θεωρῶ κατὰ τοῦτο διδασκτικόν, ὅτι δῆθεν ἐξηγεῖ τὰς ἀφορμὰς, τοὺς ἀναγκαίους λόγους, δι' οὓς ἐγένετο τοιοῦτος τὴν μεγαλοφυΐαν καὶ τὴν φύσιν· διότι τοῦτο εἶνε μυστήριον τῆς φύσεως. Ἄλλ' ἐξ ἄλλης ἀπόψεως θεωρῶ τοῦτο χαρακτηριστικόν. Ὑπάρχουσι δὴλα δὴ ἄπειροι λεπτομέρειαι, αἵτινες ὑπεκρέουσι τῆς μνήμης, ἀλλ' ἐκεῖνο, ὅ,τι οὐ ἡ ἀναβλαστάνουσα φύσις ἀνθρώπου τινὸς συμπαθῶς διατίθεται, ὅπερ μυστηριωδῶς παρρηγοῖ καὶ παροξύνει, παραφέρει καὶ διαταράττει αὐτὸν ἐν ᾧ ὑπ' ἄλλων ψυχρῶς διατίθεται, τοῦτο, καὶ ἀσήμαντον ἂν εἶνε, εἶνε σπουδαῖον καὶ σημαντικόν τῆς ἰδιοφυΐας, τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ. . . . Διὰ τοῦτο, ὅ,τι προσφέρω εἰς τοὺς ἀναγνώστας, εἶνε ἱστορία τῆς ἀναπτύξεως τῆς ψυχῆς μου. Καὶ ἀληθῶς. Ἱστορία τῆς ἀναπτύξεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ εἶνε ἡ βιογραφία αὐτοῦ αὕτη, καὶ ὡς τοιαύτη σπουδαιοτάτη καὶ εὐπρόσδεκτος ἡμῖν. Διότι οἱ ἔξοχοι ἄνδρες ἔχουσι καθῆκον νὰ διδάξωσι καὶ τοὺς ἄλλους ὅ,τι διανοήθησαν καὶ ἡσθάνθησαν καὶ ἀπέλαυσαν καὶ ἔπαθον κατὰ τὴν ζωὴν αὐτῶν.

ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ ΧΑΤΖΗΚΩΝΣΤΑΣ.

Ἡ λυγερή

Συνήχεια τῆς σ. 229

Β'.

Ὁ Διθριώτης.

—Τί παιδί, τί ἔξυπνο παιδί!...

Ἦτο συχνὴ ἀναφώνησις θαυμασμοῦ, ἢ ἀναφώνησις αὕτη τοῦ Κύρ Παναγιώτη Στριμμένου διὰ τὸν Νικολὸν Πικόπουλον, τὸν ὑπνρέτην τοῦ καταστήματός του. Καὶ τώρα ἀκόμη ἐνῶ ἐκλήθητο συνεσταλμένος ὅπισθεν τοῦ πάγκου του, μὲ τὴν μίαν χεῖρα ἐκκοκίζων τὸ μακρὸν κομβολόγιόν του, σιωπηρὸν σύμβολον τοῦ ἐν Πελοποννήσῳ ἀρχοντολογίου, καὶ μὲ τὴν ἄλλην κρατῶν τὴν κεφαλὴν του, τὰς αὐτάς στερεοτύπους ἰδέας ἀνεκύκλω ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ του καὶ τὰς αὐτάς λέξεις εἰς τὰ χεῖλη του:

—Τί παιδί, τί ἔξυπνο παιδί!...

Καὶ ἀληθῶς ἦτο ἔξυπνον παιδί ὁ μεσόκοπος οὗτος Διθριώτης. Ὁ γέρον ἐπεβεβαίωτο προσβλέπων τὸ πρὸ αὐτοῦ ὀγκῶδες κατὰστιχον, τὸ κατεσχισμένον καὶ ἀπόζον ἐξ ὅλων τῶν εἰδῶν του ἐμπορίου, ἀλλὰ πλῆρες ἀριθμῶν καὶ ὀνομάτων, καὶ τὸ πλῆθος τῶν περίξ τουπραγματειῶν. Ἀπὸ τῆς ὁροφῆς ἐκρέμοντο εἰς πυκνάς τάξεις μαντήλια διαφόρων χρωμάτων καὶ ζεύγη τσα-

ρουχίων, ζεύγη καλτσῶν, σελάχια, ζῶναι μάλιναι διὰ τοὺς φουστανελοφόρους, καπιστράναι καὶ ἀλύσεις διὰ τοὺς ἵππους, φέσις καὶ ψαθωτὰ σκιαδία, ἓνα πιτοῦρι ἀνδρικὸν ἐκεῖ μὲ ἀνοικτὰ τὰ σκέλη, ἓνα κοντογοῦνι γυναικεῖον ἐκεῖ μὲ τεταμέναις ἀγκάλας, ὑπόλευκον ἐκ τῆς πολυκαιρίας· καὶ ἐνκλάξ πλέκτραι κρομμύων, δέσμαι ξυλοκανάτων καὶ ξυλοπινακίων καὶ ἀπεξηραμμένοι ῥίζαι ἐντὸς χαρτοδεμάτων. Ἀνὰ τὰς γωνίας παρτάσσοντο ἐπιδεικτικῶς ἐπὶ ὑψηλῶν κιβωτίων σακκοὶ σακχάρους καὶ καφέ, σιγάμου καὶ ὀρύζης, ἀμυγδάλων καὶ φακῆς, φασόλων καὶ ἐρυθροδάνου μὲ τὰς σέσσουλας ἐντὸς. Μίαν πλευρὰν κατεῖχε τὸ καπνοπωλεῖον, διὰ πολυχρῶμων χαρτίνων κροσσῶν φιλοκάλως διασκευασμένον, μὲ μαρμαρίνον ἐπίστρωμα ἐπὶ τοῦ πάγκου καὶ τὴν ζυγαριὰν ἀποστράπτουσιν ἐκ τῆς καθαριότητος, καὶ τὰς πυραμίδας τοῦ καπνοῦ, χρυσιζούσας καὶ πεντοβολούσας προκλητικῶς ἐπὶ τῶν ῥαφίων. Ἐτέραν πλευρὰν κατεῖχον τὰ οἶνοπνευματώδη ποτὰ μὲ μίαν στοίβαν χρωματιστῶν βαρελίων εἰς τὴν ἄκραν, μὲ τὰ ῥάφια πλήρη φιαλῶν μακρολαίμων, ἐπιδεικνυουσῶν